

ВІДГУК

офіційного опонента, – *Атаманчука Петра Сергійовича*, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри методики викладання фізики і дисциплін технологічної освітньої галузі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, – про дисертацію *Юрченка Андрія Станіславовича* «Взаємозв'язок навчання фізики і професійно-орієнтованих дисциплін у підготовці майбутніх фахівців лісового господарства в навчальних закладах I-II рівнів акредитації», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 - теорія та методика навчання (фізика)

Одразу ж варто наголосити, що науковий доробок *Юрченка Андрія Станіславовича* (навчальний посібник, 5 методичних рекомендацій, 20 (19 з них – одноосібні) публікації (10 з яких – статті у фахових виданнях України, одна стаття – наукометрична), дисертація, автореферат та інші подані матеріали) є показником завершеності **актуального** дослідження, спрямованого на розв'язання важливої педагогічної проблеми (особливо, для навчальних закладів I-II акредитації) – **забезпечення інтегративних тенденцій в навчанні фізиці, як визначального засобу компетентнісного становлення майбутнього фахівця (молодшого спеціаліста), на основі міжпредметних зв'язків, – феноменальними наслідками якої мають стати його професійна мобільність та конкурентоспроможність на вітчизняних і європейських ринках праці.**

Прогностичний характер рецензованого твору відкриває перспективи для вироблення дієвих освітньо-професійних програм (ОПП) та освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ) майбутнього молодшого спеціаліста. Однак, в аспекті упереджувальних і пояснювальних викладок у власному дисертаційному творі автору варто було б:

1) категоричніше окреслити умови забезпечення якості вищої освіти у відповідності з вимогами Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.);

2) чіткіше розмежувати такі нерядопокладні поняття як «знання», «наслідування», «заучування», «уміння», «навички», «переконання», «звички», «компетенції», «компетентності» тощо.

Пропоную Вашій увазі власну версію аналітичних оцінок дисертаційного дослідження, відповідно до його структури.

У *вступі* досить переконливо розкрито актуальність і доцільність дисертаційного дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету та завдання, обґрунтовано методологічні засади, висвітлено наукову новизну та практичне значення дисертаційної роботи, подано відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження, висвітлено зв'язок напрямку досліджень з науковими програмами, планами та темами кафедри теорії та методики навчання фізики і астрономії Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, систематизовано висновки про впровадження результатів.

Побажання–пропозиція:

1) на думку опонента, у конкретних завданнях дисертаційного дослідження необхідно було переконливіше окреслити готовність дослідника до реалізації інтегративних тенденцій та компетентнісного підходу у навчанні фізиці майбутніх молодших спеціалістів.

У першому розділі, – *«Теоретичні основи реалізації міжпредметних зв'язків у навчальному процесі з фізики і професійно-орієнтованих дисциплін у закладах підготовки фахівців лісового господарства»*, – здійснено аналіз психолого–педагогічної та методичної літератури в аспекті стану досліджуваної проблеми взаємного навчання фізики і спецдисциплін лісівничого напрямку, розкрито сутність понять «міжпредметні зв'язки», «міжпредметна діяльність», «міжпредметні компетентності», удосконалено класифікацію міжпредметних зв'язків, розглянуто психологічні особливості розвитку креативних здібностей майбутніх фахівців на основі реалізації міжпредметних зв'язків курсу фізики з лісотехнічними дисциплінами.

В теоретичних викладках і узагальненнях цього розділу дослідник орієнтує на забезпечення таких основних пріоритетів у навчанні фізики як методологічність, фундаментальність, структурованість змісту навчання на рівні теоретичних узагальнень, практична спрямованість, світоглядність, а, в цілому, – компетентність як показник результативного навчання фізиці.

Зауваження—побажання:

1) в змістових викладках розділу, як на наш погляд, автор забезпечив належні передумови (але чомусь ними не скористався!) для чіткого подання, на основі врахування міжпредметних інтегративних тенденцій, алгоритму розробки і використання освітнього прогнозу в процедурах якісного і результативного навчання фізиці майбутнього молодшого спеціаліста лісотехнічного профілю;

2) не зовсім коректними видаються назви завершальних пунктів розділу, – (1.3. Міжпредметні зв'язки як засіб компетентнісного підходу до взаємного вивчення фізики і професійно-орієнтованих дисциплін у закладах лісового господарства; 1.4. Аналіз теоретичних аспектів формування знань і умінь студентів на основі міжпредметної пізнавальної діяльності). – Якщо в одному (1.3) пункті йдеться про реалізацію «компетентнісного підходу», то логічно було б у наступному (1.4) пункті вести мову про формування «компетентностей», а не «знань» і «умінь» студентів. Тим паче, що «знання» і «уміння» – не рядопокладні поняття: «знання» – категорія родова, а «вміння», – (як, до речі, «наслідування», «заучування», «навичка», «переконання», «звичка» тощо), – категорія виду (рівень знань).

У другому розділі, – **«Методична система взаємозв'язку вивчення фізики і професійно-орієнтованих дисциплін в навчальних закладах I-II рівнів акредитації лісового господарства»,** – розроблена та теоретично обґрунтована методична система реалізації інтегративної технології навчання фізиці майбутніх молодших фахівців лісового господарства в поєднанні з вивченням дисциплін лісотехнічної галузі.

Особливістю підготовки фахівців у таких навчальних закладах є та обставина, що навчальні дисципліни, зокрема, фізика і лісогосподарські спецпредмети, тісно взаємопов'язані, а їхні міжпредметні зв'язки вимагають постійного удосконалення й оновлення змісту навчання з урахуванням науково-технічних досягнень, розробки відповідних методів, прийомів і засобів та сучасних педагогічних технологій, що дозволяють забезпечити потреби

суспільства у зазначених фахівцях та відповідно до їхньої міжнародної шкали кваліфікації.

До безумовних наукових досягнень дисертанта, відображених у 2-му розділі, відношу:

розробку структурно-функціональної моделі реалізації методичної системи і методики вивчення фізики та лісівничих дисциплін («Ґрунтознавство», «Лісівництво», «Деревознавство», «Фізіологія рослин», «Екологія», «Біологія звірів і птахів» тощо) на основі міжпредметних зв'язків;

концептуальні лінії організації навчально-виховного процесу з фізики, що втілюються на принципах інтеграції компонентів освітнього процесу підготовки майбутніх молодших спеціалістів лісового господарства;

віднайдення засобу реалізації методичної системи, – **навчання фізики студентів лісівничих професій**, – як програмного середовища, в основу якого покладено концепцію інтеграції навчальних дисциплін з метою формування фахово-орієнтованих фізичних знань;

створення посібника «Фізика в живій природі», що забезпечує можливість розкриття сутності і специфіки лісгосподарських дисциплін в поєднанні з фізичними знаннями на основі міжпредметних зв'язків і активних технологій навчання;

обґрунтування доцільності, апробація та впровадження інтерактивних технологій професійно-орієнтованого навчання за такими інноваційними і новаторськими схемами як **«Коло знань»**, **«Мікрофон»**, **« Навчаючи – вчуся»** тощо;

продуктивна і виправдана апробація комп'ютерних і інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях фізики в лісних навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

Побажання до цієї частини дисертації:

1. Видається інформаційно обтяжливою (звісно, не для дисертації, а для автореферату) така багатoeлементна схема (див.: рис. 1 автореферату), особливо, якщо врахувати, що будь-яка модель, схема чи технологія (або

ж прогноз) легко трансформується у тричленну структуру: глобальна мета освіти → освітній стандарт (план) → управління.

2. Методику взаємного вивчення фізики й професійно-орієнтованих дисциплін (п. 2.3) варто було б більш «жорстко» поєднати з тезою про те, що засвоюються (опановуються) студентом не «ЗУН-и» (знання, уміння і навички), а формуються в цьому процесі певні предметні або ж професійні компетентності та світогляд суб'єкта.

3. Пославшись на роботи Лугового Володимира Іларіоновича, автору було б нескладно окреслити супідлеглість між такими поняттями як «міжпредметні» компетентності та «загальнолюдські» і «фахові» компетентності, а, вже на цій основі, ще більш продуктивно та переконливо обґрунтувати власну оригінальну методичну систему навчання.

У третьому розділі, – «Експериментальне дослідження методики реалізації міжпредметних зв'язків курсів фізики та професійно-орієнтованих дисциплін», – описано інноваційні процедури здійснення педагогічного експерименту, в ході якого в навчальний процес були привнесені зміни відповідно до окреслених завдань і гіпотези дослідження; зафіксовано також наслідки підданої перевірки ефективності і результативності, створеної автором методичної системи реалізації міжпредметних зв'язків курсів фізики та лісівничих дисциплін і характер їх впливу на рівень фахової підготовки майбутніх молодших спеціалістів.

Експериментальна перевірка проводилася протягом 2003-2015 років у ВНЗ I-II рівнів акредитації Рівненської, Житомирської, Волинської, Тернопільської областей, які здійснюють підготовку молодших фахівців лісового господарства. Експериментом було охоплено 780 майбутніх молодших спеціалістів лісового господарства вказаних навчальних закладів і до нього було долучено також 50 викладачів лісівничих дисциплін, які проходили курси підвищення кваліфікації.

Результати експерименту, на основі математичної статистики й масштабної експертизи, підтверджують ефективність запропонованої методичної системи навчання фізиці на принципах інтеграції змісту курсу фізики та дисциплін професійного циклу підготовки майбутніх молодших спеціалістів лісотехнічної галузі.

Як **висновки до розділів**, так і **висновки** до дисертації в цілому чітко відображають якість і значущість отриманих дисертантом результатів, їхню новизну та зорієнтованість на майбутні розробки.

Додатки (досить виважені і подані надто потужним пакетом!) не тільки виступають логічним доповненням або ж ілюстрацією окремих положень дослідження; вони органічно пов'язані зі змістом роботи, доповнюють та розширюють її як в технологічному, так і в методичному вимірах.

Помічені в дисертації та авторефераті **незначні граматичні неточності і похибки**, – (1–2 на 8–10 сторінок тексту), – жодним чином не впливають на якість твору.

Автореферат повністю відображає основний зміст дисертації.

На завершення хочу відзначити, що значна частина висловлених зауважень і пропозицій опонента швидше стосується наступних перспектив актуального наукового дослідження, аніж недоліків його роботи.

В цілому, дисертаційний твір виконано з дотриманням усіх нормативних вимог. Стиль викладу матеріалу є науковим, критичним і коректним.

Наукові результати дисертації вичерпно викладені в опублікованих працях. За характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного і кількісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження для педагогічної науки і практики, обґрунтованості висновків можна зробити висновок, що дисертація **Юрченка Андрія Станіславовича** на тему **«Взаємозв'язок навчання фізики і професійно-орієнтованих дисциплін у підготовці майбутніх фахівців лісового господарства в навчальних закладах I-II рівнів акредитації»** служить реалізації поставлених наукових цілей і завдань, сприяє вирішенню вагомої наукової проблеми та відповідає

вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), що дає підстави для присудження її автору наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізика).

Офіційний опонент:

П.С. Атаманчук

Атаманчук П.С. Засвідчую

начальника спеціального відділу *Боднар І.Є.*